

סיפורי הבית הנושותף*

מאת אלכס זהבי

עולמם של ילדים עירוניים, הלומדים בכיתות הנמוכות של בית-הספר היסודי, כמעט שאינו זוכה לשיקוף בספרים הנכתבים לקוראים צעירים. בדרך-כלל מציאותם משמשת רקע לסיפורים שבמרכזם מצוי גיבור בעל יכולת לא רגילה או לסיפורי חבורה. נירה הראל נטלה בעיות אחדות מחיי ילדים במשפחה ובחברה, ניסחה אותן ברגישות ופיתחה אותן לסיפורים המעלים אפיזודות מעניינות ומרגשות. הקורא זוכה להתוודע באמצעותם למציאות מוכרת ולבעיות המטרידות אותו לא פעם, בעיות שעמן אין הוא יכול להתחלק עם חבריו ולפעמים גם לא עם המבוגרים הקרובים אליו. המציאות שבתוכה מתרחשות עלילות הסיפורים היא מציאות יומיומית של חיי משפחה, של חברת הילדים בשכונה ובבית-הספר ושל מערכת היחסים בין תלמידים לבין עצמם — מציאות שהקורא מתמודד עמה לעתים תכור פות, ומתן לגיטימציה לה בספר והפקעתה מתחום עולמו הפרטי האישי והעברתה לסיפור המעיד על קיומה מעבר למעגלו הפרטי חיוניים לו מאד.

שתי מעלות גדולות לספר :

סיפוריו מהימנים, ניכר בו שהמחברת קרובה לעולמם של גיבוריה ולמציאות המעוצבת על-ידה. מהימנות זו ניכרת בעלילה שאינה שגרתית, באפיון הלא סטרא-טיפי של הגיבורים ובהצגת מצבים שאפשר לנקוט כלפיהם עמדות שונות ולא חד-משמעיות.

---

* "סיפורי הבית המשותף". כתבה : הראל נירה, צייר : מישל קישקה, בית הוצאה כתר, 1981.

המצבים המעולים בסיפורים והגיבורים המבוגרים השותפים להם מועברים היטב גם לילדים, שלא נקלעו למצבים דומים, והנמצאים לרוב בעימות עם המבוגרים במצבים כאלה. דוגמה מעניינת היא תאור תהליך שינוי עמדתם של ילדי הבית כלפי גברת מן ה"זרה" ממצב של עוינות ושל חשדנות למצב של קירבה ואהדה (בסיפור "גברת מן צמח זקן"). הילדים גיבורי הסיפורים הם ילדים רגילים ובתור שכאלה הם מגלים סקרנות כלפי הזולת, רגישות כלפי החלש ועוינות כלפי השונה ("החריג"); הם מתביישים להיחשף כאשר הם נקלעים למבוכה או למצב לא שגרתי, פוחדים מאנשים רעים ומחפשים דרכי בריחה ממצבים מביכים (בעיות עם בני גילם ועם מבוגרים משמעותיים — הורים מורים). ההורים והמבוגרים האחרים המופיעים בסיפורים חרדים לשלום ילדיהם (לשלומם הפיזי ולמעמדם החברתי); משתדלים להקל עליהם בשעת מצוקה, אך גם הם נקלעים למצוקות המכבידות על מילוי תפקידם; גם הם פוחדים לפעמים, עצובים, נבוכים ומחפשים חיזוק וקירבה; לעיתים הערכתיהם מבוססות על דעות קדומות ועל הנחות מוטעות, אך בגרותם נגלית ביכולתם להודות בטעות בדרך שתתקבל על דעת הילד או במציאת פתרונות קבילים לבעיות שהתעוררו.

כאשר אנו בוחנים את מאפייני התנהגות הילדים והבוגרים מובהר לנו שלפנינו חתך אופייני של מצבים ואפיונים שאינם שכיחים בסיפורת לקוראים צעירים. אם נוסיף שהעלילות מתרחשות בסביבה מוכרת לקוראים או שמאפייניה מתווכחים היטב כאשר מופיעות בה יסודות לא שכיחים, הרי ברור שנוסף להנאה הנגרמת לקורא מעצם ההתוודעות לעלילות מעניינות, הוא זוכה לחוויות אחרות שמוענקות לו ע"י הלגיטימציה של הפרטיהאינטימי, ע"י תהליך הקתרזיס בעמדו מול קוני-פליקט שהוא פוגש בו ומתקשה להתירו, ע"י הבנת השונה והזר שהוא סקרן להכירם ולהבינם ע"י העשרת נסיונו.

ספר זה עשוי גם לסייע למורים-מחנכים, הפוגשים מצבים דומים לאלה המור-באים בו.

התמודדות עם בעיות ועם מצבים באמצעות סיפורים אלה עשויה ודאי לתרום להבהרתם ולנקיטת עמדה כלפיהם.

למרות שהסיפורים קרובים לעולמם של הילדים, גיבורי הסיפורים ועלילותיהם שונים, רחוקים ומתרחשים במקום אחר וקל לקורא הצעיר להתמודד עם הבעיה ולהבינה ולנקוט עמדה בוגרת יותר ו"נכונה" יותר באמצעותם מאשר על-ידי ניתוח מצב שהם מעורבים בו רגשית, ולפעמים גם בפועל.